

Helyzetkép a közművelődési feladatok ellátásáról Oroszlányban 2001 - 2004.

A helyi rendelet megalkotása, módosítása nem nélkülözheti a helyi közművelődési és kulturális adottságok és lehetőségek számbavételét, felmérését egy összefoglaló helyzetértékelésben. Az eltelt 4 év során számos jogszabály változott szakmai és finanszírozási szempontból. Mindezek befolyásolták a közművelődési intézmények feladatait, az e feladatok ellátásába bekapcsolódó társadalmi szervek szerepvállalását, valamint az egymással és az önkormányzattal való együttműködés lehetőségeit, formáit.

A település legfontosabb jellemzői

Oroszlány 20.316 fős lakosú város, regionálisan a Közép-Dunántúlhoz tartozik. Közigazgatási területe az évszázadok során változott, jelenleg 76 km². A város az elmúlt negyedszázad folyamán fokozatosan vált Komárom-Esztergom megye legkisebb területű (199 km²), 6 települést magába foglaló kistérségi központjává, melynek összlakossága eléri a 28 ezer főt. A népességkoncentráció a második a megyében, az 5 község mindegyike 1.000 főnél nagyobb lélekszámú. A kistérséghez tartozik Bokod, Dad, Kecskéd, Kömlőd, Szákszend.

Környe, Pusztavám, Várgesztes, Vértessomló, valamint Kisbér és környéke egy-egy szolgáltatás igénybevételével mind szorosabb kapcsolatot alakít ki a várossal.

A szolgáltatások fokozott igénybevétele miatt keresni kell az oroszlányi kistérség esetében is a változtatás lehetőségeit.

A város népességének növekedése az 1990-es évek második felére megállt. Az elmúlt néhány év során nem számottevően (4-5 %), de folyamatosan csökkent. (2002. kivételével)

<i>Év</i>	<i>1997.</i>	<i>1998.</i>	<i>1999.</i>	<i>2000.</i>	<i>2001.</i>	<i>2002.</i>	<i>2003.</i>	<i>2004.</i>
<i>Lakosság/fő</i>	<i>21349</i>	<i>20873</i>	<i>20818</i>	<i>20746</i>	<i>20650</i>	<i>20873</i>	<i>20470</i>	<i>20316</i>

Ez több okra vezethető vissza, egyrészt csökken a születések száma, ami országos helyzet is, másrészt a bányabezárások miatt elköltöztek családok. A fiatalabb korosztály más városokba ment tanulni és szakma, diplomaszerezés után kevesen jöttek vissza. Napjainkra ez utóbbi tendenciák már kevésbé jellemzőek, az új üzemek beindulásával ismételt beköltözés indult meg és egyre többen térnek vissza tanulmányaik befejeztével. Ezen változások sem tudják azonban a demográfiai okokra visszavezethető csökkenést ellensúlyozni.

Néhány év alatt 15 %-kal csökkent a 18 éven aluli korosztály száma. (Ennek első következményei már a közoktatási intézményeknél jelentkeznek.) A nyugdíjas korosztályé viszont ugyanebben az időszakban 10 %-kal nőtt. A főbb demográfiai mutatószámok (születési, halálozási szám) az országosnál jelenleg még kedvezőbbek. Ha azonban az előbbieken említett tendencia növekszik, ez először az eltartó lakosság számának csökkenéséhez vezethet, majd a város öregedését jelentheti, ami a jelenlegi intézményrendszer (oktatási, szociális, egészségügyi egyaránt) átszervezésével kell, hogy járjon.

Komárom-Esztergom megye az ország egyik legiparosodottabb térségei közé tartozik. A rendszerváltás időszakában ezért súlyosan érintette a gazdasági szerkezetváltás, még ha kistérségenként eltérő mértékben is. Ennek következménye, hogy az elmúlt 10 évben a megye városainál, így Oroszlányban is iparszerkezeti átalakulás zajlott le.

Oroszlány 1997-ben a megyében az elsők között alakította ki ipari parkját pályázat alapján. Kis- és középvállalkozások települtek le közel 50.000 m²-es területen.

A kedvező földrajzi helyzetnek és a jó ipari infrastruktúra alapnak köszönhetően a kényszerítő gazdasági átalakulás talán nem rázta meg annyira a várost, mint a hasonló jellegű bányászvárosokat. Ez nem jelentette azt, hogy ne az országos átlag fölött alakuljon a munkanélküliek aránya. A közel egy évtizedig 10 % fölötti arányt az új munkahelyek csökkentették (5-7%-ra mérséklődött) és az országos

átlaghoz közelítették. A munkanélküliek körében nagyobb arányban volt (és van) az általános iskolát el nem végzettek és a szakképzetlenek száma (44 %). Ez azóta a munkaügyi központ segítségével (szakképzés, átképzés, felnőttoktatás) mérséklődött. Ugyanakkor abból a sajtóságtól adódóan, hogy a városban mindig is kevés volt a diplomások száma (az elmúlt években az 1000 főt alig haladta meg), őket kevésbé érintette a munkanélküliség. Jelenleg az új munkahelyek létrejöttével a betelepülők között magas számban van diplomás szakember.

Napjainkra a megváltozott munkahelyi lehetőségek és a foglalkozási szektorok közötti átáramlási tendencia a városban is megváltoztatta a foglalkoztatási struktúrát. Az aktív keresők (mely a lakosság 60-65 %-a) 4,4 %-a a mezőgazdaság- és erdőgazdálkodásban, 54,3 %-a az iparban és 41,3 %-a a szolgáltatásban talált munkát. Jelentősen csökkent az iparban, illetve nőtt a szolgáltatás különböző területén foglalkoztatottak aránya. (Az 1960-as években az aktív dolgozók 74%-a bányász, 9%-a erőműi alkalmazott, 4%-a építőipari munkás, a mezőgazdaságban 3%-uk dolgozott és 10%-uk egyéb területen talált munkát.)

Kulturális örökségünk

A kultúra és művelődés szempontjából Oroszlány heterogén összetételű város. A kulturális tradíciókat meghatározza a háromszáz éve letelepített szlovákság nemzetiségi hagyományai (Falu Hagyományörző Egyesület), a betelepült cigány lakosság szokásai, valamint a több mint fél évszázados bányász hagyományok, ünnepek.

A hagyományápolás, hagyományörzés bázisait jelentik a városban működő zenekarok, énekkarok és táncgyűttesek. Az állandó kiállítások a Tájházban és a Bányászati Múzeumban örökségünk tárgyi emlékeit mutatják meg.

Oroszlány Város Önkormányzata a művelődési és oktatási, valamint a civil szervezetek segítségével, illetve önállóan az éves munkatervben foglaltak alapján különböző rendezvényeket szervez a lakosság számára. A társadalmi ünnepeken megemlékezések, kulturális műsorok, kiállítások várják az érdeklődőket. Az önkormányzat aktívan részt vesz a hagyományos gyermeknap, a bányásznapi és a karácsonyi programok megszervezésében. A város 2004-ben ünnepelte városává nyilvánításának 50. évfordulóját, a programok egész évben folyamatosan zajlottak.

A szlovák Vágsellye, a német Plochingen és a finn Kuhmo városával testvérvárosi kapcsolatokat ápolunk rendezvényeink évente váltakozva, körforgásszerűen zajlanak.

A Majki Nyár rendezvénysorozatunk egy évtizede indult. Minden évben színvonalas előadás megtartására került sor.

Intézményi adottságok és feltételek

A városban több helyszínen, sokféle szervezeti keret között végeznek közművelődési tevékenységet, amely eleve biztosítja a sokszínűséget, a lakóhelyi vagy más szempontú igények viszonylag széles skálán történő kielégítését.

A közművelődés központja az önkormányzati fenntartású Művelődési Központ és Könyvtár, ahol a művelődési házi és a könyvtári funkciók mellett még a filmszínház is helyet kapott. A közművelődés fontos színtere még a Bányász Klub és a Rákóczi Klub.

Nem intézményekhez kötöttek, de egyre jelentősebb szerepet töltenek be a rendszerváltást követően nagy számban megalakult egyesületek és alapítványok.

A város közoktatási intézményeiben nem a közművelődési feladatellátás az alapvető feladat, de mindegyik intézmény beépítette pedagógiai programjába a művészeti nevelést és számos városi ünnepségen aktív és passzív szereplőként is rendszeresen részt vesznek.

A tánc és zeneművészeti hagyományok ápolásához sokoldalúan járul hozzá a több évtizede működő Bakfark Bálint Művészeti Iskola.

Művelődési Központ és Könyvtár

Az intézmény a város mindennapjainak és ünnepeinek művelődését, szórakozását igyekszik biztosítani. A feladatrendszer igen összetett; a napi életet könnyítő praktikus ismeretek megszerzésétől a gyerekek és fiatalok minőségileg magasabb szintű nevelésén, ügyességet fejlesztő, művelődési

programokig, a szakmát adó tanfolyamokig, szórakozás lehetőségét nyújtja. A cél érdekében biztosítják közösségeik, klubjaik, szakköreik (17) működését, fogadják és szakmai támogatást nyújtanak önálló kezdeményezésű közösségeknek, tanfolyamoknak (5), helyet adnak önálló jogi személyiségű egyesületeknek, alapítványoknak (3), intézményükben működő, de más székhelyű közösségeknek (3).

Közösségfejlesztő programjuk kiemelt feladata a Civil Fórum működtetése. Itt alkalom nyílik egymás programjainak egyeztetésére, a civil szervezeteket érintő problémák megbeszélésére, a városban történő gazdasági, társadalmi események megvitatására.

2003-ban egyik legfontosabb feladatuk volt a Nemzeti Civil Alapprogram megismertetése, működési rendszerének bemutatása, napjainkban pedig a pályázati lehetőségek, módszerek útmutatóinak biztosítása.

Az intézmény közösségi szintérré vált, a „partnerségi-közösségek” segítik a munkájukat, aktív résztvevői, befogadói és hirdetői programjaiknak, melyek közül az alábbiak sok embert megmozgató programokká váltak:

- A Magyar Kultúra Napja,
- Nemzetiségi Bál,
- A gyermekek farsangja,
- A „Civileké a Ház” programsorozat,
- A Tánc világnapja,
- Költészet Napja: Társrendező a MEASZ helyi szervezete,
- Nemzetközi Gyermekkönyvnap, az Ünnepi Könyvhét, a Komárom-Esztergom megyei Könyvnapok,
- A Zene Világnapja
- A városi Vöröskereszttel közösen rendezik az Idősek Napját .
- Karácsonyi ünnep eseményei: Adventi Népdalköri Találkozó (XV. alkalommal kerül megrendezésre), a Mézeskalácssütő verseny és kiállítás, a Mindenki karácsonya (a Vöröskereszttel társulva), az „Aranyvasárnapi koncert” a katolikus templomban és a „Télapó szolgálat” a házhoz érkező meglepetést segíti.

Évenként felnőtteknek és kicsiknek (ovi-színház) 4-4 tavaszi-őszi színházi előadást kínálnak. A felnőtteknél a vígjáték és az operettek vezetnek, gyerekeknél a műfaji változatosság a szempont.

Filmvetítések kedden és szombaton vannak. Múlt év végén kísérleti jelleggel beindult a vasárnap délelőtti matiné is havonta egy alkalommal. Az iskolások részére a Suli mozi őszi-téli filmjei biztosítanak szórakozást.

Tanévenként különböző témájú gyermekfoglalkozásokat tartanak (pl. 2001.: Ősi kultúrák, nagy uralkodók). Ennek az évnek a „Test, egészség, életmód – ókortól napjainkig” az alapja. Az elméleti és manuális foglalkozás egész évben folyamatosan zajlik.

Nyaranta napközis táborokat szerveznek. Legsikeresebb a Sajtukukac tábor, mely a megye és a város helytörténeti nevezetességeit ismerteti meg a gyerekekkel. További kínálatuk: Szörfözés a Neten, Kézműves-tábor, angol-tábor színjátszással. A káptalanfüredi táborban 4000 -en pihennek egy- egy idényben.

Évente 8-10 alkalommal rendeznek kiállításokat, cél, hogy a helyi és országos művészek, minél szélesebb művészeti ágak, technikák bemutatása. Megjelent eddig például: festmény, grafika, kézimunka, tűzzománc, fabútor, szobor, szőnyeg, stb.

Ötórai tea elnevezésű „batus” délutánjaik táncos szórakozást nyújtanak.

A múlt évi feladatok körét bővítette az EU-csatlakozás és az 50. éves városi évforduló rendezvénysorozata.

Az intézményi tevékenység – szerkezetben a felsoroltakon kívül fellelhető az ismeretterjesztés és a településtörténeti rendezvények aktív segítése. Az előadások tartalmát az aktualitásokhoz igazítják, jelenleg a múlt évben beindított EU-s sorozat folytatódik

A szakmai feladatok megvalósítását a fenntartói finanszírozáson túl pályázati támogatások segítették: 2001-ben 8, 2002-ben 7, 2003-ban 5, 2004-ben 5.

A szakmai munka minőségének javulásához hozzájárul a jelentős önkormányzati beruházás (színpadtechnika teljes felújítása, tábori vizesblokk átépítése és a részleges bútorcsere, öltözők felújítása).

2005-ben kiemelt feladatnak tekintik:

- az alapszintű, klasszikus színházi művek és az ismeretterjesztő szintű komolyzenei sorozatok biztosítását a 13-18 éves fiatalok részére,
- a hagyománnyá vált programok folytatását,
- a könyvtári nyilvántartások (olvasói kölcsönzés, adminisztráció, katalógus) teljes gépesítését,
- a színházterem korszerűsítését.

Közművelődési tevékenységet folytató civil szervezetek

A városi civil szervezetek munkájáról, működési feltételeikről 2004. novemberében tájékozódott a képviselő-testület. (Tájékoztatásul szeretnénk jelezni, hogy 2001-ben 7, 2002-ben 4, 2003-ban 6 és 2004-ben 4 előterjesztést vitatott meg a képviselő-testület közművelődési témában, továbbá az 1. napirendi pontban évente 14-16 esetben történt közművelődési eseményekről tájékoztatás.)

A sokszínűség és differenciáltság miatt nehéz megmondani, hogy egy-egy megalakult szervezet valóban hova sorolható, mivel több szervezet egyszerre lát el oktatási, kulturális, egészségügyi és szociális feladatokat. Működési hátterüket a tagdíjbefizetések, az 1 %-os adóbefizetések, egyéb saját bevételek, a központi és önkormányzati pályázati lehetőségek adják. Kiemelésre azon szervezetek kerülnek, melyek közművelődési tevékenységet folytatnak:

Bányász Klub Alapítvány	Városi Nyugdíjas Klub
Bányász Múzeum Alapítvány	Nyugdíjas Értelmiségi Klub
Mirandolina Alapítvány	Bányász Nyugdíjas Klub
Oroszlányi Jazz Alapítvány	Halley Csillagász Szakkör
Rákóczi Szövetség Millenniumi Alapítvány	Bányász Koncert Fesztivál Fúvószenekar
Városi Civil Fórum	Bányász Népdalkör
Oroszlány Barátainak Köre	Formációs- és Mazsorett Együttes
Kertbarátok Köre	Cirill Táncstúdió
Szövőszakkör	Bounce & TWirt Egyesület
Modellező Szakkör	Magyar- Finn Baráti Kör
Maszk-Musical Amatőrök Szakavatott Klubja	Szlovák Klub
Hastánc Csoport	Falu Hagyományőrző és Kulturális Egyesület
Gyöngyfüző Szakkör	Oroszlányi Brána Táncegyüttes
Kék –Duna Táncklub	Evangélikus Ének- és Zenekar
Oroszlányi Gyermek-néptánc Együttes	Majki Népfőiskolai Társaság
Rozmaring Népdalkör	Rákóczi Szövetség Oroszlányi Szervezete
Vadvirág Citeraegyüttes	

Napjainkra nyilvánvalóvá vált, hogy a civil szervezetek tevékenységükkel jelentős szerepet vállalnak a lakosság mindennapjaiban, így a kultúráközvetítés területén is. A művelődési feladatokat felvállaló együttesek a városi rendezvények aktív szervezői és résztvevői. Jelentős számban vettek részt a 2004. évi „50 éves város Oroszlány” ünnepi rendezvénysorozaton.

Említést érdemel az a kezdeményezés, hogy egy-egy segítségre szoruló réteg, csoport támogatására előadásokat, hangversenyeket szerveznek az intézmények, szervezetek. A bevételt tehetséges zenenövendékeknek, beteg gyermekeknek, illetve karitatív tevékenységet folytató szervezeteknek ajánlják fel (rendszeres résztvevők a Bakfark Bálint Művészeti Iskola tanárai és növendékei, a Lengyel József Gimnázium és Szakközépiskola „ének és musical”-es diákjai, az evangélikus egyház kórusa, a városi zenekarok).

A különböző szervezetek összefogásában, segítségével fontos szerepe van a Városi Civil Fórumnak és a Bányász Klub Alapítványnak.

Városi Civil Fórum

1995-ben jött létre, havonta tartja összejöveteleit. A Művelődési Központ és Könyvtár szakmai programjaként működik. A városban működő egyesületek, alapítványok, közösségek egymás tevékenységét megismerő nyilvánossági fóruma. Rendszeresen megvitatásra kerülnek a városban zajló események, egyeztetik a tervezett programokat, rendezvényeket, tájékoztató hangzik el az aktuális pályázatokról. Feladataként koordinálja, segíti a szervezeteket és közvetíti az önkormányzat, illetve más szervezetek felé.

Hagyománnyá vált az elmúlt években a Civileké a ház rendezvénysorozat, melynek bemutatóit, előadásait, kiállításait a város több civil szervezete együttesen rendezi meg. 2005-ben harmadik alkalommal jelenik meg a „Civil szervezetek Oroszlányban” című kiadvány.

Bányász Klub Alapítvány

1992-től végez szakmai munkát. Feladata a Bányász Klub működtetése, üzemeltetése, baráti körök és klubok, amatőr művészeti együttesek fenntartása, kulturális és szabadidős programok tervezése. Jelentős szerepe van a bányász kulturális értékek ápolásában, a szokások, hagyományok gondozásában (majális, a bányásznap, szüret, decemberi ünnepek, bálók). Rendszeresen szerveznek gálákat, melyen a különböző civil szervezetek mutathatták be programjaikat (mazzorettek, modern táncosok, zenekarok, népdalkörök). A város egyik ismeretterjesztő bázisa, előadásait részben a helyi TIT-tel, illetve ÁNTSZ közreműködésével szervezték meg. Az előadók helyi, megyei és országos szinten elismert szakemberek voltak. 2004-ben kiemelten a nyugdíjas korosztályt célozták meg. (tájékoztatások, betegellátás, megelőzés, rehabilitáció).

2001-ben került sor az épület belső korszerűsítésére, tervezik a nyílászárók cseréjét és a berendezések fokozatos korszerűsítését.

2005-ben kiemelt programok:

- Bányász Pódium előadássorozat indítása (kisszínházi előadások, beszélgetések, előadói estek),
- Nyáron nemzetközi fúvószenekari fesztivál megrendezése (60 éves a Bányász Koncert Fesztivál Fúvószenekar),
- Bányász Klub Nyár - 2005. (vasárnap délutánonként családi szabadidős programok).

A Közművelődési Tanács 1999-ben alakult meg. A Tanácsot közművelődési célú társadalmi szervezetek hozták létre. A Tanács elsődlegesen a lakossági igények megjelenítésének, a kulturális érdekvégyesítésnek és a közművelődési tevékenységek önkéntes összehangolásának rendszeres és folyamatos helyi fóruma kellene, hogy legyen. Munkájáról hosszabb ideje nem kaptunk visszajelzést.

Az önkormányzat további feladatai:

- A központi, a regionális és a helyi programok hatására jelentősen megnőtt azoknak a feladatoknak a száma, amelyek az állam, az önkormányzat és a civil szervezetek szorosabb együttműködését teszik szükségessé.
- Lehetőségéhez mérten támogatja, segíti ezen szervezeteket:
 - o pályázat kiírásával,
 - o tájékoztatással,
 - o viták, fórumok rendezésével az őket érintő ügyekben.
- A város önkormányzata továbbra is számít városi ünnepségein az egyesületek, csoportok közreműködésére.